

Stråkbruket

Lotta har ordet

Hej utövare och vänner av svensk folklig musik!

Varför adresserar jag er så? Jo, enligt stadgarna är Medelpads Folkmusikförbund "en sammanslutning av utövare och vänner av svensk folklig musik och har till ändamål att som förbund främja och företräda folkmusiken. Förbundets strävan är att hävda folkmusikens ställning som självständig konstform och omistligt kulturvärde samt vidmakthålla dess folkliga tradition och levandegöra dess musikaliska särart."

Det känns stort och fint och jag är stolt över att vara med och leda en sådan organisation.

Det börjar bli dags att summera året som gått och blicka framåt.

Inför 2018 arbetade styrelsen hårt för att säkerställa årlig finansiering genom både Sundsvalls kommun och Statens Kulturråd vilket möjliggjort utveckling av både konsert- och kursverksamhet. Detta arbete har fortsatt och inför 2019 planerar förbundet bland annat:

- Vinterton 2019, folkmusikkurs 2-4 januari
- Jam- och danskväll på danslogen Norra Berget
- Konsert i Hedbergsska skolans aula 4 jan.
- Årsmöte innan sista februari.
- Låtverkstad VT 2019
- Kurshelg för unga
- Försommarskonsert i Västanå, Njurunda med kanadensiska Skye Concert & Emma Björling 2 juni.
- Folkkulturtag på Norra Berget 25 juli, barnföreställning med FolkUngar, workshop och konsert med Kongero, jam och dans.
- TON 2019, folkmusikkurs 15-21 juli, konsert i Torps kyrka.

Innehåll	sid
Lotta har ordet	1-2
Tonlägret 2018	3
Spel-Gulle 200 år	4
Folkkulturdagen på Norra berget	5
Samspelshelgen	6-8
Spelmansporträttet – Tobias Öhlund	9
Låtverkstad i Kramfors	10
Ethno On The Road i Sundsvall	10

Lotta har ordet (forts)

-Stödestämman: Spelmansstämma på Huberget i Stöde 19-21 juli, konserter med TON-lägret i Stöde kyrka och på Huberget, visstuga, spel till dans.

-Murbergsstämman: Spelmansstämma på Murberget i Härnösand i augusti

-Låtverkstad HT 2019, höstens kurshelg för unga.

-Samspelshelg 2019, folkmusikhelg i samspelets tecken på Sidsjö Hotell & Konferens 18-20 oktober

-Offentliga uppspelningar för MFF's Samspelsmedalj, konserter, workshops, danskurs, allspel, jam och dans till spellista.

För att möjliggöra allt detta samarbetar vi med en rad organisationer, däribland Region Västernorrland, Musik Västernorrland, Ålsta Folkhögskola, Sveriges Spelmäns Riksförbund, Folkmusikens Hus, Sundsvalls Kulturskola, Ideella föreningen Norra Berget, Kulturens Bildningsverksamhet, Medelpads Hemslojd, Skönborgs Folkdansgille, Ångermanlands Spelmansförbund, Stöde Hembygdsförening, Studieförbundet Bilda och SvenskaFolkdansringens Medelpadsdistrikt.

Fortlöpande ämnar vi arbeta för att: medverka i andra aktörers arrangemang, leverera tidsskriften Stråkbuket digitalt, utforma hållbara strukturer och arbetsmodeller för vår verksamhet, engagera fler medlemmar i arbetsgrupper för olika arrangemang, söka medel från bland andra Kulturrådet, Region Västernorrland, Sundsvalls kommun, Kulturens och IfNB för att kunna erbjuda hög kvalitet i våra arrangemang samt erbjuda medlemmar att teckna instrumentförsäkring i Folksam.

Fundera gärna på om någon av de ovan listade aktiviteterna ligger dig extra varmt om hjärtat eller känns intressant att utveckla.

Kanske har du idéer att dela med dig av eller någon timme att avvara för att hjälpa till? Ju fler vi är som hjälps åt desto bättre blir det!

Jag är åter på turné med folkmusikprojektet FolkUngar, denna gång i ett blåsig och regnigt Uddevalla.

Medelpad känns geografiskt långt borta men innan veckan är över kommer omkring 360 elever här, från förskoleklass till 6:an,

att ha fått ett första lustfyllt möte med folkmusiken bland annat till tonerna av en polska efter Per Erik Svedin från Njurunda.

Ha så gott!

Lotta Andersson, ordförande

Tonlägret 2018

Ton lägren. Hur många gånger har jag varit med nu?

Vet inte. Har väl fortfarande rekordet på 13 år i rad, men slutade räkna när jag kom tillbaka efter ett uppehåll med småbarn och annat som tog plats i livet. En sak är dock säker. Inget läger är det andra likt. Och det blir alltid kul.

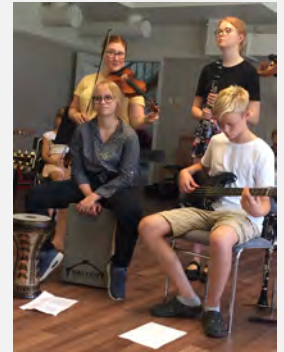
I år var det värmen som tog mycket fokus. Det vanligaste man hörde var nog "har ni druckit vatten"? Och det gick så långt att vattenflaskor köptes in till alla deltagare, flaskor som vi sen fyllde på själva så fort vi fick möjlighet. Varma läger har jag varit på förut, men i år var det ibland svårt att bara orka röra sig. Och för varmt för att sitta ute och äta. I alla fall i solen.

Jag hade denna gång även förärats att agera intervjuare i dokumentärfilmen som spelades in vilket innebar att jag på många av mina pauser satt i ett rum och försökte ställa smarta frågor, trots att hjärnan fungerade mycket långsamt och man höll på att rinna bort.

Bad och dans var förstås en stor del av lägret, själv deltog jag inte i något av detta, annat än som musiker till dansarna, men utan badresorna hade det nog inte fungerat.

Det roligaste med Ålсталägret är gemenskapen med alla, unga som gamla, och att få spela och sjunga utan krav under en hel vecka. Det är en lisa för själen. Och som vanligt fick jag några nya kompisar och fick tid att umgås.

Elin Lyth

Denna text med sitt häpnadsväckande innehåll fann jag i förbundets arkiv, år 2001. Texten som låg i arkivet, skrevs år 1979 av Torsten Karlsson.

”Rättelser till Svenska låtar” kallar Torsten skrivelsen.

Publicering har skett tidigare. 2001 i Stråckbruket och Spelmannen, nr 3 som tog in Torstens Karlssons skrivelse.

Bo Albert Ahlberg

Spel-Gulle 200 år

Bosse Ahlberg fortsätter här sin berättelse om Spel-Gulle från förra numret. Dvs Gullik Gulliksson från Sillre i Borgsjö som levde mellan år 1818-1890.

Gullik Falk har löge, så man får skämmas!

Rubriken syftar på ett yttrande av Gullik Falks broder Nils, då han konfronterats med det utgivna materialet som lämnats till Folkmusikkommissionen, (Nils levde betydligt längre än Gullik Alfred). Det som Nils avsåg var att Gullik inbillat Folkmusik-kommissionen att låtarna var originalmaterial som spelats av tre storspelmän, när det egentligen var Gullik Falk själv som skrivit noterna till låtar, som han ”förfinat” och ”förbättrat”, och även helt och hållet nykomponerat, i gammal stil. Kommissionens förtext i medelpadsdelen av Svenska Låtar, höjer Gullik Falk till skyarna, han benämns virtuos och hans porträtt pryder omslaget till medelpadsdelen. Närmare bestämt 87 prydligt noterade låtar överlämnade han 1913, förespeglande att han funnit dem i en låtsamling hos bröderna Ekberg i Östby i Borgsjö. Vid närmare undersökning som på 1950-talet utfördes av Nils Olsson, visade det sig att någon sådan samling aldrig funnits... Ekbergarna var violinister och sades överhuvudtaget inte vilja befatta sig med allmogemusik. Men Gullik Alfred Falk var troligtvis medlem i deras musiksällskap, i början av 1900 talet...

- Det påstådda notmaterialet var en myt, sade Nils Olsson

Falk-Musik

Med största sannolikhet var det Falk själv som bearbetat och klätt gammalt låtmateriale i ny klädedräkt, samt troligtvis även komponerat det mesta själv. Med andra ord var det Falk-musik mera än Folk-musik. Varför Falk själv inte ville stå för materialet, är något av en gåta. Kanske var han blygsam och ville inte framhäva sig själv, kanske önskade han att de gamla storspelmännens namn skulle leva vidare. Han tjänande veterligen inga pengar på det hela iallafall. Men det är verkligen inget dåligt musikmateriale som Falk överlämnade till kommissionen för tryckning. Gullik Falk var ju skicklig på att skriva noter också. Pizzicato och flageoletter, staccato m.m. förekommer ganska ymnigt, men knappast var det något som allmogespelmännen använde sig av, annat än i några svan-polskor möjligtvis.

Problemet är ju att det ju blir skevt och förryckt när det uppges att det är originalmusik från tre storspelmän från Ljungans dalgång, och att de spelat dem på detta vis. Spel-Jöns fr. Stöde (1790-1860), Spel-Erik fr. Torp (1804-1881) och Spel-Gulle fr. Borgsjö (1818-1890) är det som avses. Utgivarna av medelpadsdelen benämnde dessa: ”De tre spelen” varvid man lätt kan förledas att tro att dessa tre spelade tillsammans, men det stämmer inte alls. Det var bara utgivarnas benämning – ett arbetsnamn för enkelhetens skull. Man må komma ihåg att när insamlingsarbetet påbörjades var ingen av dessa spelmän i livet. Därför var det ”guld värt” för kommissionen att få tillgång till ett sådant digert materiale, utan att själva behöva anstränga sig med att besöka spelmän, för att teckna upp deras låtar. Lättvindigt helt enkelt, att få allt serverat fixt och färdigt, med pizzicato och allt... Bara att typsätta och trycka. Dom gick på det helt enkelt, men att kommissionen, d.v.s. Nils och framförallt Olof Andersson gjorde ett fantastiskt arbete för övrigt med utgivningen av Svenska låtar, det kan knappast överskattas.

Spelade på Berns salonger

Alltnog, så deltog virtuoserna Falk gärna i spelmanstävlingar som ordnades lite runt om i landskapet under inledningen av 1900-talet, där han ofta belade tätplatser, med sina pizzicato, lägesspel och andra små knep som imponerade på publik och jury. Vid den tiden tävlade man i musik om penningpriser. Gullik hade Henning Larsson som spelkompis och de båda hade bl.a ett längre engagemang på Berns salonger i storstaden Stockholm. Inte dög det med ”simpel” bondpolskor då inte! Möjligtvis som pittoreskt inslag för den mondäna ungdom som besökte Berns salonger vintern 1912. *(forts. på sista sidan)*

Folkkulturdagen 2018

5

Folkkulturdagen firades i år den 26:e Juli på Norra Berget. På Folkkulturdagen anordnas flera aktiviteter med musik som gemensam nämnare för både barn och vuxna. Flera av aktiviteterna kräver ingen förkunskap utan genomförs i en prova-på-anda med förhoppning att intresset för just den aktiviteten skall väckas och -eller stärkas. Samtidigt med de olika musikaliska aktiviteterna under dagen, höll även HemsLöjden öppet för besökare och Norra Bergets olika matstugor likaså.

Först ut av de musikaliska aktiviteterna var en workshop för barn med ensemblen FolkUngar.

FolkUngar tar traditionella låtar och danser med sig runt om i landet och presenterar på så sätt folkmusik på ett lekfullt sätt för barn.

Denna gång besökte de alltså Norra Berget i Sundsvall, och det på en av årets otroligt varma sommardagar. Trots detta dök ca 15 glada barn upp och fick prova på att spela både gitarr och fiol. Även några av föräldrarna tog chansen att få prova på de med.

Barnen fick lära sig om instrumenten och hur man håller i dem, och knåpade sedan ihop en egen låt med hjälp av musikerna. Lyssnade man noga kunde man höra lokal traditionell polska mellan verserna. Att döma av ljudnivån gick det hela hem! Och hela gänget spelade fantastiskt fint!

En spelpipekurs gavs på eftermiddagen under ledning av de mycket meriterade ledarna Göran Månsson och Mats Berglund. Det var främst härjedalspipa som spelades, men även andra flöjtvarianter provades. Låtar lärdes ut och tekniker diskuterades. Kursen hölls hela eftermiddagen, och verkar ha varit mycket lyckad.

På kvällen bjöd först gruppen Viva Colombia på konsert i danslogen med medryckande traditionell colombiansk musik, med bl.a. Alexis Duran på slagverk, Wolfgang Duran på klarinett och altsaxofon, samt Daniel Gomez på bas.

Detta följdes av ytterligare en riktigt härlig konsert, denna gång med Göran Månsson och Mats Berglund på flöjt och fiol.

Båda konserterna bidrog till en kväll med en fantastisk blandning av musik!

Text och Foto: Eva Marqvardsen

Samspelshelgen

Många av besökarna stämde in i allspelet, som leddes av spelmän från olika landskap.

Helgen inleddes med en filmpremiär. Claes Enwall visade, under två tillfällen under helgen, upp Ålsta-filmen. Filmen visar Ålsta-lägreten från i somras. Många i publiken kunde känna igen sig i stämningen från lägreten som så fint förmedlades i filmen.

Skrubbspel
i foajén

Även i år fick publiken chansen att lyssna till jurytrion, Siw Burman, Henning Högberg och Adam Johansson.

Inför fredagskvällens konsert, värmdes Härnösands Folkhögskolas nystartade folkmusiklinje upp publiken. Gänget kallar sig för "Frilir".

Gässbikullor intog scenen under samspelshelgens första kväll. Tre kullor från Dalarna som visade på stor samspelskonst.

Under lördagen fanns chans att delta i flera workshops. Många valde att lära sig spela men också att utveckla sitt spel på spelpipa med Gunnar Stenmark och Göran Månsson. Pipor fanns förstås till utlåning.

Fioler i långa rader blev det när Täpp Ida Almlöf och Jenny Bergman höll i låt-workshop.

Rummet fylldes snabbt när Kjell-Erik Eriksson, för andra året i rad, ledde en låt-workshop.

En välbesökt danskurs i Bohusdanser, anordnades i samarbete med Svenska Folkdansringen Medelpad.

Samspelshelgen (forts)

Under lördagskvällen fick besökarna njuta av Triakel från scenen. Emma Härdelin, Kjell-Erik Eriksson och Janne Strömstedt har mer än 20 år av spel tillsammans, vilket märks i den gedigna låtlistan och det fina samspelet.

Under lördagskvällens tidigare timmar, fick ungdomar ur Sundsvalls kulturskolas bluegrass ensemble och folkmusikgruppen Flora Folk, också de från Sundsvalls kulturskola, visa sin repertoar.

Glada medaljörer

Brons

Jan-Anders Andersson, Vintrosa. Tvåradigt durspel.
Cecilia Bremer, Vintrosa. Fiol.

Magnus Martinsson, Sundsvall. Gitarr. Åsa Martinsson, Sundsvall. Fiol.

Bosse Olofsson, Vallentuna. Sång.
Nina Nu Wesemeyer, Björnlunda. Sång.

Silver

Elsa Lundgren, Matfors. Härjedalspipa. Edvin Lundgren, Matfors. Gitarr.
Pelle Lundgren, Matfors. Durspel.

Linn Norberg, Matfors. Fiol.
Eva Michold, Indal. Fiol.

Jan Högberg, Sundsvall. Fiol.
Susan Westlund Reistad, Sundsvall. Fiol.

Pär-Olov Steneryd, Upplands Väsby. Fiol. Eva Elmstedt Frisk, Solna. Fiol.

2:a inteckningen i Stora Samspelsmedaljen

Staffan Berg, Jättendal. Enradigt durspel. Jan Anders Andersson, Vintrosa. Enradigt durspel.

I vår serie spelmansporträtt har turen nu kommit till nyckelharpspelaren Tobias (Tobbe) Öhlund, 40 år, miljöinspektör i Timrå kommun, uppväxt och numera också bosatt på norra Alnö. Vi har känt varandra sedan Tobbe var bebis och är fortfarande grannar, typ. Över en kopp kaffe i mitt kök ska jag försöka fånga Tobbes väg in i folkmusiken och vad som får honom att stanna kvar.

Det började med att både mina söner och jag försökte få den då trumpetspelande ynglingen att komma med på ett tonläger. Men han var försiktig och avvaktande; kunde inget om folkmusik, var ovan med gehörsspel och spelade dessutom trumpet. När han var 16 år vågade han sig dock på att följa med till Ålsta och Ton-14.

Hur var den veckan för dig?

Jag upptäckte något nytt. Innan hade jag mest spelat stämmor efter noter i orkestrar, nu fick jag spela melodier. Och jag fick göra lite hur jag ville, t ex byta oktav om det blev svårt annars, ta genvägar, lägga borduntoner och sånt. Och det blev uppskattat. Jag fick credit för det. När jag kom hem plockade mamma fram några Jan Johansson-skivor. Mina syskon tyckte att det var dystert och sorgligt, men jag tyckte det var vackert. Sedan blev det cd-skivor med bland annat Hoven Droven, Den Fule, Ale Möller. Jag var fast. Blev en stor beundrare av Gustav Hylén (bleckblåsare i Hoven Droven då) och Ale Möller t ex.

Tobbe tillhör dem som kommit igen till tonlägren år efter år. Vi räknar ut att han varit med 11 somrar på Ålsta och deltagit i en mängd Vinterton.

Men sedan har du bytt instrument ett par gånger?

Ja, först köpte jag ett flygelhorn. Det passade bättre ihop med fiolerna. Men efter att ha sett Bazar Blå med Johan Hedin på nyckelharpa bestämde jag mig: Nyckelharpa skulle bli mitt instrument. Numera spelar jag nästan enbart nyckelharpa. Men jag har kvar flygelhornet.

Varför har du skaffat så många harpor?

Jag började med en vanlig sahlströmharpa. Inspirerad av Johan Hedin köpte jag sedan en tenornyckelharpa. I Umeå köpte jag en fiolstämd Enar Magnusson-harpa. Det underlättar när man spelar tillsammans med fiolister. Mitt senaste köp är en harpa byggd av Tord Johansson från Ösmo. Den är också fiolstämd och har en inverterad lek. Nu har jag beställt en oktavharpa, också den byggd av Enar Magnusson. Jag mekar en del med harporna. Kanske bygger jag en egen i framtiden, jag gillar hantverket.

Spelar du på allihop?

Jadå, de passar för olika ändamål. Men oktavharpan har jag inte riktigt börjat använda än.

Jag vet att du är ett stort hårdrockfan och aktiv i en hårdrocksklubb. Hur hänger de musikstilarna ihop?

Inte så mycket. Det är inte via hårdrocken jag blev intresserad av folkmusik. Men jag kan se att svensk folkmusik och det fornnordiska vemodet har haft en viss inverkan på Black Metal och punk. Ett exempel är Dia Psalma.

Är folkmusiken ditt största intresse?

Ja det får jag nog säga. Det ger så mycket tillbaka att hålla på med det här. Ta tillgängligheten: Man kan åka till en spelmansstämma och få jamma med de bästa harpspelarna. Alla vill spela tillsammans. Det finns så många kontaktytor. Tänk att kunna åka till ett ställe, ställa sig och spela med någon man aldrig träffat och att det ur det utvecklas en vänskap. Det är ju fantastiskt! Folkmusiken har också tagit mig runt om i Europa. Med Skönborgs Folkdanslag har jag varit på festivaler i Tyskland och Skottland. Med Melpa Jockes har jag också varit i Skottland. Och nu på senare år har jag till och med mött kärleken via folkmusiken.

Vad spelar du helst då?

Det roligaste är haveröpskorna. Men jag gillar också mycket annat.

Gun-Britt Hermansson intervjuade

Låtverkstad i Kramfors

Ännu en Låtverkstad.

Sedan 12 år arrangerar Musik Västernorrland en låtverkstad någonstans i vårt län. Lörd-sönd 10-11 nov. var det dags igen, nu på Kramfors Kulturskola, en alldeles utmärkt plats för detta ändamål.

Låtverkstäderna är öppna för ungdomar från 11 år och uppåt. Fyra av de 15 deltagarna kom från Medelpad. MFF samarbetar med Musik Västernorrland kring dessa låtverkstäder och jag var med som representant från oss.

På lördagen hade vi en rad sångare med och vi fick lära oss några goa sånger av Johanna Bölja.

Som extra bonus fick deltagarna på lördag kväll gå på konsert och lyssna till både LUST (Länets ungdoms-storband) och Mittfolk (länets folk-och världsmusikband för ungdomar). Vilken inspiration för trevande folkmusikutövare i 11-12-årsåldern att få lyssna till detta!

För övrigt lärde Anders Eriksson, fiollärare vid Ö-viks Kulturskola, och Evabritt Johansson och Johan Nilsson från Kramfors Kulturskola ut låtar på löpande band.

Helgen avslutades med en konsert för föräldrar och andra intresserade. Fantastiskt att få till en sån fin underhållning på bara två dagar. Nästa låtverkstad blir i Ö-vik, preliminärt i april 2019.

Gun-Britt Hermansson

Spel-Gulle 200 år (forts.)

Salongsmusik

Säkerligen spelade Gullik och Henning mest s.k. salongsmusik, som underhållning, och måhända även sirlig dansmusik. Det finns många som vittnat om att Gullik Falk var skicklig violinist, men de säger samtidigt att han inte fick till den rätta dansrytmen i gammelpolskorna som allmogen på landsbygden ville ha på lekstugor och danser.

-Han spelar bara "Dö-musiken" för fin-folket lär det ha yttrats av danssugna ungdomar i Borgsjötrakten. Gullik Alfred Falk föddes 1875. Hans mor var kusin med Spel-Gulle, och själv uppgav han att han fått lära sig av självaste Spel-Gulle. Det är ju inte omöjligt, men om man betänker att Spel-Gulle dog 1890, i en ålder av 72 år så må Falk i så fall ha börjat spela i tidig ålder. Gullik Alfred avled år 1928 på själva nyårsafton i sviterna av en olyckshändelse på fosfatfabriken i Ljungaverk. Annars var hans yrke skomakare. Medelpadspelen utgavs enligt uppgift, samma år, i så fall är det möjligt att han hann se låtarna i tryck.

Själv tror jag att Falk ville väl, när han förlänade låtmaterialet en "förfining" och ville ge sken av att så bra låtar, och så styva spelmän hade funnits i Ljungans dalgång förr tiden. Han var säkert en konstnärssjäl som även ville framhålla musikanter och låtar för andra i och utanför landskapet.

Det som ändå utgör ett problem är att det inte var riktigt sant.

Bo Albert Ahlberg

Medelpads
Folkmusikförbund

Intaget 119
860 13 Stöde

Här hittar du oss på webben: <http://medelpadsfolkmusikforbund.se>

Ethno On The Road i Sundsvall

19 november besökte detta gäng vår stad och bjöd på en konsert på Café Basilica i Kyrkans Hus.

Ethno är ett årligt återkommande folk-och världsmusikläger i Rättvik, vilket lockar nära hundra unga deltagare från hela världen. Varje år skickar vi från MFF en stipendiat till detta läger och alla kommer hem helt uppfyllda av veckan. Sedan några år bjuder Ethno in några av lägets deltagare på en höstturné och då passade vi på att arrangerade konserten i Sundsvall.

Musikerna kom från Sverige, Malawi, Estland och Frankrike och med sig hade de de två ledarna Peter Rousu och Sandra Marteleur. Inalles sju personer som gladda oss med all världens musik. framförd på fiol, slagverk, saxofon och gitarr. Fantastiskt! Sjöng gjorde dom också, på både kända och okända språk. Efteråt bjöd vi i gruppen Gunbrittådöm (som egentligen hade ordinarie övningkväll i Kulturskolan den dagen) in dem på fika med jam (inte marmelad alltså, utan spel) i Kulturskolans kupolsal. Vi spelade låtar tillsammans, både sådana vi kunde redan och sådana vi inte hört förut. Haveröpolkor var mycket populärt bland våra gäster och vi lärde oss bl.a. en estnisk låt. Vilken kväll det blev, detta möte mellan musiker med så olika instrument, från så olika länder men med samma intresse att göra musik tillsammans! Tur vi hann packa ihop och lämna lokalen innan larmet gick på! Tack, Ethno!

Gun-Britt Hermansson